

“Pulzirajoči kronometer božje mere in nemira”

Milan Dekleva: *Glej medenico cvetne čaše, kako se razpira*, Mladinska knjiga 2001, zbirka Nova slovenska knjiga

“Ne, ni daleč / do morja, in kjer je morje, je sled Celote / in sled Velike zgodbe,” pravi Milan Dekleva v svoji najnovejši zbirki. Z uvodnim citatom nikakor ne mislim zavajati, saj ne gre za pričakovanja tolikokrat razočaranega iskanja velikih začetnic, ampak je tudi v optiki najnovejših pesmi popolnoma jasno, da pozornost ne velja Celoti in Veliki zgodbi, ampak njunim sledem. Pesnik ima seveda pomisleke, “da bi izničil daljavo in si jo udomačil”. Na ta način upesnjen odnos do presežnega (in njegovih sledi) je rednim bralcem poezije dobro znan in tako je tudi to pot. “Zvrhan sanjavih prividov, kipeč od / pastelnih angelskih spolovil, / prosojen kot meglica nad Strombolijem,” odprt in nežno, na trenutke celo humorno provizoričen. Morda pa sta taki tudi Celota in Velika zgodba, skupaj z vsemi metafizičnimi entitetami, ki so – paradoksalno – vse bolj prisotne prav s tem, da jih vse redkeje poimenuje. Tovrstna vizija se je nakazala že pred desetletjem, z “Logosom kot božjim drobižem”, “algebraično čistimi zavojevalci neskladja” in “krhkim Absolutom”. Vse do “zagamanega ništrca ničevnega”, ki je na sceno z “božjeglavci” zabredel okoli leta dva tisoč.

Intelegibilna danost Absoluta je na tem mestu upesnjena kot prapočelo sveta, kot obstoječa, čeprav zastrta in malodane nedosegljiva ravnina, nad katero bi lahko že davno obupali, ko ne bi podedovali tistega nemira, ki je predsokratikom prišepetoval, da se neobstoječega sploh misliti ne da. Ker pa se nespoznatno na teh straneh ne le išče, ampak tudi polnokrvno upesnjuje, velja ostati na oni strani ambicije, da bi bila izrečena poslednja beseda. Beseda z veliko začetnico? Že mogoče, vendar je obetavnost pesniškega materiala metafiziki na tem mestu odvzela tradicionalne imperativne. Še več, na trenutek zadobi povsem človeške, celo muhave lastnosti, kakršne bi prej lahko pripisali kvečjemu muzam in ženskam tovrstnih kvalit. “Večnost ni pretresljiva sama na sebi, / ampak v dotiku z minljivim.” Z nami se igra skrivalnica, se pusti častiti in iskati in bo le redko dala slutiti, kako zelo nas potrebuje. “Ko zmanjka

časa, / čas vzbrsti. / Ne sam od sebe, potrebna je / človeška tesnoba." Medtem pa je tudi minljivost postala skrivnostna, enako zmuzljiva. In kaj se je zgodilo s subjektom na nikogaršnji zemlji med obema?

"V tem, da se razlikuješ od vsega, / kar te sproti, v srečevanju, ustvarja, / je nesmisel tvoje veličine." Pomanjkanje identifikacije sega prav do odtujenosti lastnemu telesu. "Dve glavi imaš / in o sebi ne veš ničesar." Iluzije trdnosti so padle ena za drugo, tako kot v kolektivnem spominu geocentrična zaokroženost vesolja, privilegirano poreklo človeške vrste in kontinuiteta zavesti. "Obkrožen si z minljivim. / Poskusiš ga vzljubiti, / a se ti izmakne." Avtorjev prestop v drugo osebo ednine, potem ko je bil njegov lirski subjekt vsa leta množinski in univerzalen, nekako brezoseben (ali nadoseben), zaznamuje novo ravnino, ki nagovarja tako konkretno, čeprav nedefinirano osebo v vsakdanji situaciji: "Gledaš v septembrsko nebo," kot tudi neimenovanega Stvaritelja: "Smrt si uvedel prepozno, / mnogo prepozno." Gre pri tem za neopazne menjave sogovornika ali za samogovor bitja, ki ga je tisočletna tradicija uvstila na sredo med živalskim in angelskim, on sam pa si obotavljivo pomerja ene in druge attribute? Če nismo seveda že segli v čas po koncu vseh časov, ko so na razprodaji odslužene kuliserije? Dinamika, ki jo sprožajo prehitevaajoči se odgovori, odseva kinetično energijo vprašanj.

Izmed Deklevovih verzov na trenutke zasvetijo pasusi, ki imajo v resnici vse lastnosti izrekov. Ni si pretežko predstavljati ljudi, ki bodo takoj podčrtali ali prepisali, da sta "zavest samote in samota zavesti refleks iste praznine". Tudi meni sami so se pri izbiri citatov izluščili predvsem taki, zato sem namerno začela z najbolj bombastičnim. Vendar bi bilo nesmiselno, imeti jih kratko malo za poante zapisanega. Tako početje je že pri branju proze največkrat sumljivo in toliko bolj brez haska, ko gre za sanje ali poezijo. Že zato, ker bi jim avtor (tako je pred časom že storil) lahko namenil samostojno usodo. Toliko bolj pa zato, ker je muzikalnost bistven moment njegovega izraza. Kot tak je določen skozi smisel za kretnje in gibanja svojih nejasnih osebkov.

V svetu, ki raste iz teh strani, presežnost tako nima statusa vsemogočnega samostalnika, ampak je – z novim paradoksom – izrisana skozi nemirno pulziranje glagolov. Opazovanje, ponavljanje, poskušanje, napovedovanje, pripravljanje, načrtovanje, iskanje, vstopanje že omenjenega drugoosebnega iskalca, ki je v svojih zarotitvah vedno znova na začetku poti, je samo po sebi le blede odsev sublunarne dinamike. Dejanja so opotekava in namere nejasne, vendar jih prekaša lastna resonanca, zemljevid, ki se izrisuje nevede. Pomilovanja vredni osebki brez lastne vednosti gibko skicirajo tonus tiste večnosti, o kateri se ves čas toliko ugiba. Vtis, da Celota ni tam, kjer se jo išče, ampak jo odražamo prav takrat, ko bi si najmanj mislili, bi prav lahko izzvenel v posploševanju. Rešuje pa ga ironično obotavljiva ritmičnost, ki je nekoč izoblikovala njegove *Šepave sonete*, zdaj pa se je preselila v strategijo dejanja in nehanja.

Iskanje "Celote" ima na teh straneh vse poteze zasledovanja prasevanja – v nepreglednih daljavah izgubljenih ostankov kozmične katastrofe, ki je ustvarila

svet. Raziskovanje torej, ki se prebija skozi optične prevare, logične zmote, vremenske neprilike, nepopoln instrumentarij ter diskrepanco med zaznavnim in izraznim aparatom. Pomote pa so, tako kot pri jonskih naravoslovcih, nabite s presežkom intuitivne domišljije in strastne zavezanosti skrivnostnemu izvoru. "Si slišal vekanje otročka, / ko je nastajal Logos? Si čutil rano sveta, / ki je prvič legla na Človeka?"

V kolikor gre pri Deklevi za iskanje, je njegova največja vrednost prav v tem, da se metafizično ne razkriva skozi nedosegljivo askezo in nepredstavljljive serije epifanij, temveč se prepričljivo uveljavlja celo v povsem civilnih, sodobnih in nam vsem tako dobro znanih epizodah utrujenosti, naveličanosti, brez-ciljnosti, dvoma ... "med pozabljenimi sublimati nedelje, / politim vinom, maščobno packo". Odločilna in v dometu človeškega najspodbudnejša pa je slutnja, da je bilo za snov, iz katere je zgrajeno telo, potrebno prekuriti mnogo generacij supernov. Globoko v nezavednem spominu celic je torej zapisana težnja k metamorfozam in izginjanju brez sledu, k nepričakovanim ponovnim začetkom in k naraščajoči kompleksnosti. Vsakdanja izkušnja tako imenovane krone stvarstva utegne svoje fantastično poreklo sicer izgubiti izpred oči. "Vznemiri te, da ti je dano le par / prispodob, ena misel in pol čustva." Vendar je dovolj že slutnja, da za kaj več po vsej verjetnosti potrebujemo poezijo.

Lucija Stepančič